

Memo

Aan : Zib Community, MT Nictiz, Houder zibs
Van : Zib-transitie Transitieteam
Datum : 27 juni 2023
Versie : 1.2
Onderwerp : Vervolgactiviteiten n.a.v. Advies standaardisatie informatiemodellen

Inleiding

Tijdens de zib-transitie eendaagse van 1 februari 2023 legde het Nictiz architectuurteam twee documenten¹ voor aan de Zib Community:

- Verkenning Standaarden voor informatiemodellen v1.01 (hierna te noemen Verkenning).
- Conceptadvies standaardisatie informatiemodellen v0.81 (hierna te noemen Advies).

Beide documenten beschrijven welke standaarden er bestaan en gewenst zijn om informatie te modelleren in de zorg. Zorginformatiebouwstenen is er daar een van, maar ook andere standaarden zoals OpenEHR, CIMs, OMOP, FHIR zijn beschreven. Het Advies beschrijft dat een set van standaarden nodig is om het complete palet van zorginformatie te kunnen vastleggen en delen. Niet alleen zibs maar ook OpenEHR, FHIR en ontologieën.

Naar aanleiding van de presentatie kwamen veel vragen naar voren, zowel binnen de Community als daarbuiten. Hierop heeft het Zib Transitieteam verschillende activiteiten in gang gezet. Deze activiteiten leiden eind 2023 tot het antwoord op de vraag: is er nog toekomst voor de zibs en hoe dan? En wordt deze mening dan gedeeld door gezaghebbende experts binnen en buiten de zorg?

Met deze memo informeren wij je over de activiteiten die worden ondernomen om het Advies te concretiseren. De verkenning zal daarbij als naslagwerk worden gehanteerd.

Onderbouwing

Het zib-transitieteam is van mening dat beide documenten een goed inzicht geven in bestaande standaarden voor informatiemodellering, de samenhang en gewenste positionering van deze standaarden en zibs in het bijzonder. Het Advies geeft ook een suggestie voor een transitie naar het voorkeursscenario. Het zib-transitieteam erkent de richting van het advies. Het opvolgen van het advies heeft mogelijk grote consequenties voor de huidige zibs en voor andere benodigde standaarden in het gezondheidsinformatiestelsel. Daarom is het zib-transitieteam samen met de schrijvers van mening dat er nog een verdiepingsslag gemaakt nodig is op een aantal onderwerpen:

- Het Advies roept diverse vragen op en is op bepaalde onderdelen nog niet duidelijk. Met name de aansluiting van het advies op internationale ontwikkelingen en de gewenste samenwerking tussen de verschillende standaarden roept vragen op over de haalbaarheid. Zijn wij in Nederland de enige die tot dit inzicht komen? Hierop is onderzoek nodig.

¹ Een korte samenvatting van beide documenten is opgenomen In Bijlage Achtergrondinformatie.

- Het Advies stelt een scheiding voor tussen conceptueel en logisch. Dit onderscheid wordt nu niet expliciet gemaakt in standaarden. Gebruik van een betekenismodel kan dit onderscheid invullen. Een betekenismodel geeft concepten in samenhang weer, in de eigen taal en ondersteunt het gesprek met de zorgverleners en andere gebruikers. Nader onderzoek naar de waarde en werking van het betekenismodel is gewenst.
- Het Advies geeft aan dat zonder goede afbakening van de verschillende standaarden er altijd een overlap tussen standaarden blijft bestaan. Aan de andere kant is het ook een illusie om te denken dat één standaard alles kan omvatten. Het gewenste onderscheid tussen vastleggen en delen is hierbij essentieel. Bewustwording hiervan in de standaardisatiewereld en begrip voor elkaars positie is essentieel om standaarden goed samen te laten werken. Nadere verkenning van die samenwerking en de bereidheid daartoe is nodig.

De manier van werken in de zib-transitie biedt ruimte en mogelijkheden om door middel van beproeving en experimenten dit advies verder te onderbouwen dan wel (deels) te verwerpen of opvolging uit te stellen. Voortdurend bijsturen en omgaan met verandering is een werkwijze die past bij een transitie. Dit betekent ook dat oplossingen die nu bedacht worden in de zib-transitie mogelijk als gevolg van de verdere uitwerking van het advies in de toekomst worden aangepast. Parkeren van allerlei ontwikkelingen totdat alle activiteiten rond het advies uitgevoerd zijn is ongewenst omdat daarmee de gewenste implementatie van zibs vertraagd. Het parallel oplossen van de huidige knelpunten rond zibs en tegelijk werken aan een meer duurzame oplossing vraagt van alle betrokkenen flexibiliteit in denken en opereren.

Vanuit de zib-transitie zijn de volgende acties in gang gezet die eind van 2023 tot resultaten leiden waarmee de vraag naar de toekomst van zibs wordt beantwoord:

- 1. Begripsvorming en verificatie - opheldering van het Advies en verificatie**
Opheldering van onduidelijkheden en duiden van het advies binnen zib-transitie deelnemers en daarbuiten. Onderbouwing van de vraag: zijn zibs nog wel nodig? Hebben OpenEHR en FHIR iets verbindends nodig als zibs? Welke aanpassingen zijn op zibs nodig om deze brugfunctie te vervullen? Of kunnen OpenEHR archetypes of CIMs of andere standaarden deze brugfunctie invullen? Waar nodig aanvullende kennis opdoen over de genoemde voorkeursstandaarden. Verifiëren van het advies aan onderzoek/ gelijkvormige (internationale) adviezen en bij gezaghebbende experts binnen en buiten de zorg.
- 2. Betekenismodel - onderzoeken van de bruikbaarheid**
Beteenismodellen zijn er in verschillende vormen. In dit spoor wordt door middel van een aantal hypothesen getoetst of, hoe en in welke vorm betekenismodellen kunnen bijdragen aan betere gespreksvoering met zorgverleners, betere herbruikbaarheid en betere implementeerbaarheid zibs. Daarbij worden ook bestaande standaarden en methodieken vergeleken.
- 3. Samenwerking – onderzoeken van de mogelijkheid tot samenwerking tussen standaarden**
Toetsen van het advies bij OpenEHR, HL7 FHIR en semantic web/ontologie gebruikers in de zorg (onder andere ZIN en SNOMED CT) en onderzoeken van mogelijkheden voor samenwerking op langere termijn om zo de positionering van de verschillende standaarden zuiver te krijgen.
- 4. Transitieplan - opzetten transitieplan voor korte en lange termijn**
Op basis van voorgaande punten en aanvullende impactanalyses voor de consequenties voor standaardontwikkeling, zibs, leveranciers, etc. opzetten van een transitieplan naar zibs nieuwe stijl met alles wat daarbij nodig is.

Een nadere invulling van bovenstaande activiteiten is hierna uitgewerkt. Deze activiteiten worden aangestuurd vanuit het Zib-transitieteam en uitgevoerd met leden van de community en diverse standaardisatieorganisaties.

Activiteiten

Activiteit	Oplevering
1. Begripsvorming <ul style="list-style-type: none"> • Presentaties in diverse gremia (wo. eendaagsen zib-transitie, zib architectuurteam, diverse teams binnen Nictiz, Congres Architectuur in de Zorg) • Gesprekken met verschillende partijen (wo. VWS, OpenEHR, HL7, ZIN, terminologiecentrum Nictiz) • Verdiepen in/kennis vergaren over OpenEHR, HL7 FHIR resources, semantic web, zibs nieuwe stijl • Verifiëren advies met gezaghebbende experts binnen en buiten de zorg (bijvoorbeeld bij Danny Greefhorst/DANW) • Verifiëren advies in onderzoek/ gelijkvormige adviezen in een internationale context 	FAQ Advies v1.0 Verificatie Besluitvorming
2. Betekenismodel <ul style="list-style-type: none"> • Formuleren hypothesen² • Beproeven hypothesen 	Resultaat hypothesen Indien succesvol: Beschrijving betekenismodel en Ontwikkelmodel zibs nieuwe stijl
3. Samenwerking <ul style="list-style-type: none"> • Verkennende gesprekken • Ntb 	Samenwerkovereenkomsten
4. Transitieplan <ul style="list-style-type: none"> • Ntb, afhankelijk van 1, 2 en 3 	Impactanalyses Transitieplan

² Zie Bijlage Hypothesen

Bijlage Achtergrondinformatie

De Verkenning beschrijft belangrijke, veel gebruikte (internationale) standaarden voor informatiemodellen, analyseert de toepassing en duidt hun huidige positie en waarde. De verkenning is een naslagwerk en de opmaat voor een advies over het toekomstbeeld en een transitie van deze standaarden en zibs in het bijzonder. In de verkenning zijn acht standaarden (CIMI, ContSys, HL7v3 CDA, HL7 FHIR, OMOP CDM, openEHR, Semantic Web en zibs (CIM)) vergeleken op 23 vergelijkingsaspecten, verdeeld in vijf categorieën: algemeen, gebruiksafspraken, architectuur, ontwikkeling en beheer en documentatie en implementatie.

Het Advies geeft richting aan het bestaansrecht en de gewenste samenwerking van de zibs met andere informatiemodelstandaarden. Op basis van twee kritieke keuzes identificeert het advies vier scenario's. De kritieke keuzes betreffen:

- Het al dan niet onderscheiden van een leidend betekenismodel van gezondheidsinformatie.
- Het al dan niet aanbrengen van een strategisch onderscheid tussen vastleggen en delen van informatie.

Op grond hiervan wordt het meest genuanceerde scenario (Eenheid van taal als brug) aangewezen als het voorkeursscenario.

Het advies suggereert dat een transitie naar het voorkeursscenario goed past in de veranderkundige aanpak van de zib-transitie. En zegt daarover:

Dit advies zou aanleiding kunnen geven tot een drietal sporen in die transitie:

1. **Midden spoor**: ontwikkeling en beproeving van een denk- en handelwijze voor het modelleren van betekenis en het uitsnijden van zibs.
2. **Linker spoor**: het vertalen van zibs naar openEHR en het verder volgens openEHR samenstellen van registratiestandaarden met gegevenssets en implementeren daarvan in registratiesystemen.
3. **Rechter spoor**: het vertalen van zibs naar web/FHIR-resources en het verder volgens web/FHIR-ontologieën samenstellen van gegevenssets in een uitwisselstandaard en implementeren daarvan in uitwisselsystemen.

Bijlage Hypotheses

Om de waarde van betekenismodellen te onderzoeken wordt een aantal hypothesen over betekenismodellen getoetst. De hypothesen zijn afgeleid uit de verschillende thema's die de zib-transitie hanteert:

Transparante en sterke modelleerprincipes	Geïntegreerde ontwikkel pipeline	Geïntegreerd ontwikkelen en implementeren	Compliancebeleid zorgaanbieders	Landelijke veranderaanpak terminologie
Verbeteren implementeerbaarheid in systemen door meer samenhangend modelleren en sterkere ontwerp patronen	Meer consistent gebruik van zibs in informatiestandaarden en templates gegevensuitwisseling	Kloof dichten tussen ontwikkeling en gebruik in de praktijk door iteratief ontwikkelen en toepassen	Bevorderen van gebruik van zibs in de praktijk door compliancebeleid	Eenduidig gebruik van termen en codes op landelijke schaal

Bij elke hypothese wordt eerst onderzocht of er al een onderzoek is dat de hypothese bevestigt of ontkracht. De toetsing van de verschillende hypothesen geeft ook vorm aan de invulling van de gewenste methodiek voor betekenismodellen en zibs nieuwe stijl. Er wordt dus niet alleen getoetst maar ook onderzocht wat de beste werkwijze zou zijn om wel aan de hypothese te kunnen voldoen. Uiteindelijk wordt de haalbaarheid op basis van de uitkomst onderzocht en een plan opgesteld om eventueel aanpassingen te doen aan de huidige werkwijze.

- Hypothese 1: betekenismodellen dragen bij aan de betrokkenheid van zorgverleners
Thema 3: geïntegreerd ontwikkelen en implementeren - Kloof dichten tussen ontwikkeling en gebruik in de praktijk door iteratief ontwikkelen en toepassen.
- Hypothese 2: betekenismodellen dragen bij aan eenduidige modellering van zibs
Thema 1: Transparante en sterke modelleerprincipes – Verbeteren implementeerbaarheid in systemen door meer samenhangend modelleren en sterkere ontwerp patronen.
- Hypothese 3: zibs gemodelleerd op basis van betekenismodellen dragen bij aan meer consistent gebruik in gegevensuitwisseling/informatiestandaarden.
Thema 2 Geïntegreerde ontwikkel-pipeline – Meer consistent gebruik van zibs in informatiestandaarden en templates gegevensuitwisseling.
- Hypothese 4: zibs gemodelleerd op basis van betekenismodellen dragen bij aan betere registratie/user interface.
Thema 4 Compliance beleid zorgaanbieders - Bevorderen van gebruik van zibs in de praktijk door compliancebeleid.
- Hypothese 5: zibs gemodelleerd op basis van betekenismodellen passen bij OpenEHR archetypes en FHIR resources (deze kan ook hypothese 3 en 4 vervangen).
Thema 2 Geïntegreerde ontwikkel-pipeline.
- Hypothese 6: zibs gemodelleerd op basis van betekenismodellen zorgen voor eenduidig gebruik van terminologie.
Thema 6: Landelijke veranderaanpak terminologie – eenduidig gebruik van codes en termen op landelijke schaal.